

Kik vagyunk

Szerző ZD Online webmester
2008.03.29.
Frissítve 2008.03.29.

Kik azok a zöldek, honnan jöttek, mit akarnak, merre tartanak

Itthon gyakran összetévesztik a fogalmakat, mert zöldnek hívják a környezetvédőket és a természetvédőket is. Tulajdonképpen ők is zöldek, de a zöldeknek csak egy csoportját képezik.

A kérdés megválaszolásához ajánlatos megvizsgálni, hogy milyen politikai alapokon alakultak meg a zöld pártok világszerte. Európában a gyökerek a hatvanas évek ifjúsági forradalmához vezetnek vissza, amikor a második világháború után született generáció elégedetlenségének adott hangot az újjáépülő Európa társadalmi és gazdasági viszonyaival szemben. A régi rendszereket sorra rúgták föl: megkérdőjelezték a háború előtti társadalmi és hatalmi viszonyokat, a nemek és a generációk között - a viszonylagos jólét következtében - megváltozott gazdasági erőviszonyokat. Az igazságosabb jövőt építő elképzelések, illetve a jelen problémái elleni tiltakozások (és utcai harcok) könnyen találtak támogatókra és követőkre. Sok utópikus mozgalom jött ekkor létre.

A mozgalmak színrelépését a politikai mozgástér kiszélesedése tette lehetővé. Új konszenzusok, s ezáltal újszerű jelenségek jöttek létre a társadalmon belül. Elvis Presley és a Beatles nemcsak a zenét jelentették, hanem egy független életérzést, új öltözködési és viselkedési formákat, s végeredményben milliók egyfajta lázadását is.

Az európai zöld pártok megalakulásának az 1968-as diáktüntetések teremtettek hátteret. Nem véletlen, hogy a párizsi diáklázadások vezére, Daniel Cohn Bendit (akit 1968-ban még Franciaországból is száműztek) először Németországban, majd Franciaországban lett európai parlamenti zöld képviselő. Ma az Európa Parlament francia csoportjának vezetője. Akkori tevékenységére szeretik mostanában emlékeztetni Joschka Fischer-t ellenfelei.

Békemozgalmárok, atomenergia-ellenzők, a nőpolitikát előtérbe helyezők, házfoglalók, természet- és környezetvédők közösen tették meg az első lépéseket a társadalmi változások irányába. A hetvenes évekre figyelmük már a politikai vezetés fantáziátlanságára összpontosult, arra, hogy a nemzeti vezetők képtelenek voltak alkalmazkodni az új, demokratikusabb, nagyobb igazságosságra törekvő gondolkodásmódhoz. A mozgalmak vetélytársakként jelentek meg a politika színterén, s a zöld elnevezés is jelezte másságukat. Egy olyan igazságosabb, emberközpontú világ megteremtéséért küzdöttek, ahol az ember harmóniában él a természettel és más élőlényekkel. Olyan világért, mely képes fokozatosan felszámolni a politikai és társadalmi egyenlőtlenségeket.

A háború utáni újjáépítés évei alatt az iparosítás soha nem látott tempóban alakította át a városi életet és a társadalmi viszonyokat. Sokan rájöttek, hogy ennek a dinamikus fejlődésnek egyszer meglesz az ára, s hogy azok, akik azt egy nap megfizetik, nem feltétlenül azonosak a fejlődés jelenlegi nyerteseivel. Sokan aggályukat fejezték ki a "gazdasági haladás" nevében elkövetett környezetszennyezéssel és -pusztítással kapcsolatban, s ennek széleskörű irodalma jelent meg.

Ide tartozott a "nemzetközi biztonság" problematikája és az azt állítólag megerősítő atomfegyverkezés is. A fiatal generáció az idősebbek politikájának kudarcát látta abban, hogy békeidőben egyre többet kellett költeni a védelemre, s az emberek mégsem érezhették magukat biztonságban. Ők nem hittek abban a naponta emlegetett propagandában, hogy a szovjetek akármelyik nap lerohanhatják Európa nyugati felét is. Ugyanekkor történt egy nagyon hasonló folyamat az Egyesült Államokban is, ahol a fiatalság jelentős része megtagadta a részvételt a vietnami háborúban, részben pacifista, részben túlélési okokból, mindenesetben ellenezve a nagyhatalmak hidegháborús erőjüket.

A zöldek gyors parlamentbe kerülése hatalmas visszhangot keltett. A zöldek ugyanis semmilyen értelemben nem voltak hagyományos pártoknak tekinthetők. Közös ideológiájuk is meglehetősen friss volt még, programjuk is kialakulatlan volt. A szavazókat leginkább alternatív gondolkodásmódjukkal nyerték meg azokban a társadalmakban, ahol a hagyományos gondolkodásmód csődöt mondott. Olyan témákat szóltattak meg, amelyekről más pártok nem mertek, vagy nem akartak beszélni. A nyolcvanas évek folyamán a legtöbb nyugat-európai ország szavazói bejuttatták a zöldeket a parlamentekbe: a svájciakat, a németeket, a hollandokat, a franciákat, a belgákat stb.

Hamarosan azonban belső viszály keletkezett a fundamentalisták és a reálok között: ez a nyolcvanas években élesedett ki, de még napjainkban is folyik. Mára a vita lényege abban áll, hogy a fundik a fennálló igazságtalan és pazarló világtól való mielőbbi elszakadást hirdetik, tevékenységük központjába helyezve a fogyasztás csökkentését célzó életmódot, a szegény világ részeket érő hatásokat és a tekintélyelvű társadalomból való kitörés fontosságát. A reálok tudomásul veszik a létező világot, annak hibáival együtt, de a változásokat a rendszer keretein belül akarják elérni. Tudomásul veszik a demokrácia intézményrendszerét, és céljuk törvényes úton foglalni el a döntési pozíciókat. Így olykor olyan kompromisszumokra kényszerülnek, melyek nem feltétlenül férnek meg elveikkel, de belátják, hogy ez a hatalom ára (lásd a NATO koszovói bombázásának támogatását a német és francia zöldek részéről).

Természetesen akadtak olyanok, akik ezt a fajta alkalmazkodóképességet igyekeztek kihasználni: az ún. "wise use" hirdetői az ipari lobbik társadalmi szervezetként megjelenő képviselői, akik azt képviselik, hogy a tudományok fejlődése által, a megfelelő időben, az emberiség mindig megtalálja azt a műszaki megoldást, mely ellensúlyozza a civilizáció természetet pusztító erejét. Ma már számos ipari lobby által szervezett - mozgalmat - tartanak nyilván mint NGO-t.

Európán túl is elterjedtek az említett alternatív elvek. Valójában a legelső zöld párt Ausztráliában alakult meg 1972-ben (The United Tasmania Group), bár ez eleinte csupán környezetvédők tiltakozó fellépését jelentette, s később lett csak tagsága és szélesebb körű programja. Akkori vezetőjük, Bob Brown ma is Tasmánia zöld szenátora. Ugyanebben az évben alakult meg az új-zélandi zöld párt, az Értékek Pártja (Values Party), amely már az anyagi kihívások válaszaként jött létre. A '68-as események idején Dél-Amerika, így Brazília is, a katonai diktatúrák korát élte. Ott a diáktüntetések hamar vérbe fojtották. Több vidéki gerillavezér elmenekült, köztük a ma politikusként, de íróként és újságíróként legalább annyira jól ismert Alfredo Sirkis és Fernando Gabeira. Ők jelenleg a Brazil Zöld Párt vezetői, és az esőerdők megmentéséért, a nyomortelepek felszámolásáért, városi kerékpárutakért, valamint az utolsó városi zöldfelületek megmentéséért harcolnak.

A zöldek minden nyugat-európai országban színre léptek, bár mindenhol más és más módon. Hollandiában például a már teljesen legyengült kommunisták, a nem túl fényes múltra visszatekintő anarchisták és egy keresztény csoport tagjai alkották a későbbi Zöld Bal (Groen-Links) párt magját. Így tehát még a közismerten baloldali szemléletű holland zöldek múltjában is fellelhetők nem kimondottan baloldali érzelmű aktivisták. A francia zöldek hosszú évekig tartották magukat a jelszóhoz, miszerint "nem jobbra, nem balra, hanem előre", míg pár évvel ezelőtt meg nem változott Franciaországban a politikai helyzet, és elfoglalták a kiüresedő balközép sávot. Az angol Zöld Párt is csak a Blair-kormány hatalomra lépése óta látja szerepét a baloldalon, más baloldali pártok híján. Nyugat-Európában a legnagyobb különbség a zöld és a baloldali pártok között az állam szerepében és az egyén felelőssége körüli alapelvekben határozható meg. A zöldek a decentralizáció hívei korlátozott állami és nagyobb önkormányzati szerepvállalással. E koncepció szerint az önkormányzatok közelebb állnak az emberekhez, ez utóbbiaktól pedig elvárható, hogy több felelősséget vállaljanak a döntésekben.

A kilencvenes évekre lecsillapodtak azok az indulatok, melyek a zöld pártok világ szintű elterjedését eredményezték. A zöld pártok ekkor már a demokrácia eszközrendszerével folytattak küzdelmet (jelentős számban kormánytagokként) egy emberléptékű és háborúmentes világért, a természet és az emberi civilizáció értékeinek megmentéséért, a születésnél kezdődő esélyegyenlőtlenségek megszüntetéséért.